

Суходоля О.М.

Національний інститут стратегічних досліджень

Кравченко С.О.

Національний інститут стратегічних досліджень

ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ У СФЕРІ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»

В статті обґрунтовано загальні підходи до розробки освітніх програм у сфері захисту критичної інфраструктури за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» (далі – спеціальність 281). На основі аналізу можливостей щодо контингенту абітурієнтів запропоновано підхід до запровадження зазначених освітніх програм за різними рівнями вищої освіти, що передбачає: зосередження уваги на розробленні освітньо-професійної програми для магістерського рівня; формування додатково в якості експерименту спеціалізованої докторської програми; запровадження аналогічної програми для бакалаврського рівня за ініціативи окремих «базових» закладів вищої освіти.

Враховуючи особливості змісту затвердженого стандарту вищої освіти, показано доцільність розробки закладами вищої освіти за спеціальністю 281 авторських освітньо-професійних програм у сфері захисту критичної інфраструктури для магістерського рівня за рахунок їх варіативної частини в межах освітнього стандарту та їх затвердження рішеннями цих закладів.

На основі положень розділу IV Закону України «Про критичну інфраструктуру» виділено типові управлінські завдання суб'єктів національної системи захисту критичної інфраструктури, виходячи з яких запропоновано перелік спеціальних компетентностей випускників профільної магістерської програми за спеціальністю 281.

Відсутність стандарту вищої освіти для освітньо-наукового рівня дозволяє закладам вищої освіти без жодних обмежень самостійно розробляти та затверджувати докторські програми за спеціальністю 281, спрямовані на сферу захисту критичної інфраструктури. На наш погляд, специфікою таких програм має бути формування у випускників вузькопрофільних науково-прикладних компетентностей стратегічної, загальносистемної та інноваційної спрямованості.

Сформовано орієнтовний перелік органів публічної влади, інших організацій, а також виділено основні типи управлінських посад для працевлаштування випускників магістерської програми в сфері захисту критичної інфраструктури за спеціальністю 281. Працевлаштування випускників відповідної докторської програми доцільно здійснювати, насамперед, на посадах у профільних підрозділах наукових установ/кафедрах закладів вищої освіти.

Запропоновано запровадити механізм державного замовлення на підготовку магістрів у сфері захисту критичної інфраструктури за спеціальністю 281, передбачивши конкурсний відбір виконавців державного замовлення з числа закладів вищої освіти, в яких діють акредитовані освітньо-професійні програми відповідного профілю.

Ключові слова: захист критичної інфраструктури, освітні програми, публічне управління та адміністрування, компетентності, результати навчання, працевлаштування випускників, державне замовлення.

Постановка проблеми. На даний час одним з пріоритетних напрямів забезпечення національної безпеки України є дієвість національної системи захисту критичної інфраструктури, що має гарантувати стійке надання життєво важливих для

суспільства функцій та послуг. Важливим чинником успішного виконання завдань щодо захисту критичної інфраструктури виступає високий професійний рівень фахівців, які працюють у даній сфері, що визначає потребу їх спеціалізованої під-

готовки. В цьому зв'язку прикінцеві та перехідні положення Закону України «Про критичну інфраструктуру» містять завдання забезпечити проведення науково-дослідної роботи щодо доповнення Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, новою позицією у сфері забезпечення стійкості та захисту критичної інфраструктури, а також розробити пропозиції щодо програм навчання, підвищення кваліфікації, робочих і навчальних програм у сфері забезпечення стійкості та захисту критичної інфраструктури [9].

Отже, в законі, фактично, йдеться про створення системи підготовки фахівців у сфері захисту критичної інфраструктури. Основною складовою такої системи має бути спеціалізована вища освіта, що дозволить у перспективі сформувати якісне кадрове забезпечення національної системи захисту критичної інфраструктури. Запровадження та подальший розвиток вищої освіти у відповідній сфері пропонується здійснювати на основі загального підходу, що передбачає виділення:

- «базових» спеціальностей, освітні програми яких дозволяють охопити найширше коло напрямів підготовки персоналу (забезпечують комплексне надання необхідних компетентностей) для національної системи захисту критичної інфраструктури;

- «доповняльних» спеціальностей, в межах яких випускники можуть набути низки важливих компетентностей у сфері захисту критичної інфраструктури, що не охоплюються «базовими» спеціальностями;

- «суміжних» спеціальностей, що дають змогу випускникам набути окремих компетентностей за вузькими професійними напрямами.

На наш погляд, однією з «базових» спеціальностей є 281 «Публічне управління та адміністрування» (далі – спеціальність 281). В її межах доцільно організувати підготовку фахівців для всіх визначених законодавством рівнів управління національною системою захисту критичної інфраструктури, що зумовлює необхідність розробки профільних освітніх програм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загалом проблематиці захисту критичної інфраструктури, в тому числі в управлінському аспекті, присвячені праці Д. Бірюкова, О. Бакалинського, Д. Бобро, О. Величка, В. Горбуліна, С. Гнатюка, О. Єрменчука, С. Кондратова, І. Манжул, О. Мельничука, О. Насвіта, В. Панченко, В. Петрова, О. Потія, О. Суходолі, С. Теленика, В. Щербини, О. Юрченка та ін. Деякі науковці, зокрема, Л.Арсенович, С.Белай, І.Євтушенко, В.Мацюк,

С.Теленик, досліджували питання створення системи підготовки фахівців у сфері захисту критичної інфраструктури. Проте, розробці спеціальних освітніх програм для працівників органів управління в даній сфері окрема увага не приділялася.

Постановка завдання. Мета статті – обґрунтування загальних підходів до розробки освітніх програм у сфері захисту критичної інфраструктури за спеціальністю 281.

Виклад основного матеріалу. При створенні будь-яких освітніх програм необхідно виходити з положень ст. 5 Закону України «Про вищу освіту», згідно з якими підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється на трьох рівнях: бакалаврський (ступінь «бакалавр»); магістерський (ступінь «магістр»); освітньо-науковий/освітньо-творчий (ступінь «доктор філософії/доктор мистецтва») [3]. Тому, перш за все, необхідно визначитися з доцільністю навчання фахівців у сфері захисту критичної інфраструктури за кожним з трьох рівнів вищої освіти в межах спеціальності 281.

Думається, підґрунтям такої доцільності має виступати визначення кола осіб, які можуть виявити бажання здобувати відповідну спеціалізовану освіту, орієнтовану на забезпечення належної професійної компетентності управлінського персоналу. Ст. 7 Закону України «Про критичну інфраструктуру» встановлює наступну структуру управління національною системою захисту критичної інфраструктури [9]:

- загальнодержавний рівень (Кабінет Міністрів України, уповноважений орган у сфері захисту критичної інфраструктури України, органи державної влади відповідно до розподілу повноважень згідно із законом, інші центральні органи виконавчої влади та державні органи, Національний банк України);

- регіональний та галузевий рівні (центральні та місцеві органи виконавчої влади, що відповідають за окремі сектори критичної інфраструктури, функціонування окремих державних систем захисту та реагування);

- місцевий рівень (місцеві органи виконавчої влади, військово-цивільні адміністрації, органи місцевого самоврядування);

- об'єктовий рівень (оператори критичної інфраструктури).

Виходячи з наведеної структури, до **основного контингенту потенційних абітурієнтів** для вступу на освітні програми в сфері захисту критичної інфраструктури за спеціальністю 281 доцільно віднести:

– державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, які виконують ті чи інші функції на загальнодержавному, регіональному, галузевому й місцевому рівнях управління національною системою захисту критичної інфраструктури, керівних працівників операторів критичної інфраструктури (перераховані особи через відповідне навчання будуть підвищувати свою професійну компетентність);

– інших державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, топ менеджерів та інших керівних працівників різних суб'єктів господарювання, які можуть виявити бажання через відповідне навчання перекваліфікуватися для роботи в органах управління національною системою захисту критичної інфраструктури;

– сільських, селищних, міських голів, депутатів місцевих рад, оскільки захист критичної інфраструктури є винятково важливою складовою управління територіальними громадами;

– осіб з числа випускників бакалаврських програм за різними спеціальностями (технічними, економічними, управлінськими тощо), які можуть планувати в майбутньому працювати в органах управління національною системою захисту критичної інфраструктури.

Натомість, серед випускників шкіл навряд-чи помітне число осіб може зацікавитися навчанням за освітньою програмою з публічного управління в сфері захисту критичної інфраструктури внаслідок складності розуміння та вузької спрямованості такої спеціалізованої підготовки. Так само, сумнівно отримати значне число бажаючих вступати на аналогічну вузькоспеціалізовану програму підготовки докторів філософії. Напевне, для переважної більшості майбутніх аспірантів більш важливо буде отримати універсальні фахові компетентності для проведення досліджень з публічного управління та адміністрування. При цьому, можливо, в аспекті написання дисертацій суттєву частину здобувачів зацікавить управлінська тематика в сфері захисту критичної інфраструктури.

Враховуючи проаналізовані можливості щодо контингенту абітурієнтів, пропонується наступний **підхід до запровадження освітніх програм** у сфері захисту критичної інфраструктури за різними рівнями вищої освіти в межах спеціальності 281:

– на даний час зосередити увагу на розробленні освітньо-професійної програми для магістерського рівня, за яким очікується значне число вступників;

– додатково в якості експерименту сформувати спеціалізовану освітньо-наукову програму для отримання ступеня «доктор філософії» (далі – докторська програма), щоб оцінити зацікавленість нею вступників до аспірантури;

– освітня програма для бакалаврського рівня може запроваджуватись ініціативно, зокрема закладами вищої освіти, які здійснюють підготовку за «базовими» спеціальностями, необхідними для національної системи захисту критичної інфраструктури, а в майбутньому така програма можуть стати актуальною в разі успішного поширення магістерської й докторської програм чи потенційного запровадження окремої спеціальності у цій сфері (*авт.* – проведення дослідження щодо запровадження такої спеціальності визначено законодавством).

При цьому на бакалаврському рівні можна рекомендувати закладам вищої освіти включати до навчальних планів за спеціальністю 281 обов'язкову оглядову дисципліну з примірною назвою «Організаційно-правові засади управління національною системою захисту критичної інфраструктури», що сприятиме професійній орієнтації майбутніх бакалаврів.

При розробці освітньої програми для магістерського рівня слід враховувати наявність затвердженого Міністерством освіти і науки України стандарту вищої освіти за спеціальністю 281 [8]. Визначені в цьому стандарті спеціальні (фахові) компетентності та результати навчання за змістом є досить загальними та спрямовані на прикладення в будь-яких сферах публічного управління. Безумовно, внесення змін до стандарту можливе. Однак, включення до нього конкретних компетентностей та результатів навчання з акцентом на сферу захисту критичної інфраструктури потребує додаткового обговорення, а процедура внесення змін до стандарту вищої освіти є складною, трудомісткою, тривалою й не гарантує позитивний результат.

Водночас, навіть діючий стандарт залишає дуже великий простір для розробки конкретно орієнтованих програм, оскільки на здобуття визначених ним загальних та спеціальних (фахових) компетентностей має бути спрямовано мінімум 35% обсягу освітньої програми. Отже, до 65% цього обсягу можна сформулювати під потреби спеціалізованої підготовки в сфері захисту критичної інфраструктури. Тому видається доцільним підхід, що передбачає **розробку закладами вищої освіти за спеціальністю 281 авторських освітньо-професійних програм** для магістерського рівня

за рахунок їх варіативної частини в межах наявного стандарту вищої освіти та їх затвердження рішеннями цих закладів. Думається, такий підхід цілком дозволить задовольнити специфічні потреби навчання управлінців у сфері захисту критичної інфраструктури без внесення змін до відповідного стандарту.

При цьому постає важливе завдання формування сукупності вузькопрофільних спеціальних компетентностей, що мають визначити специфіку магістерської програми підготовки відповідних управлінців. Для вирішення цього завдання *пропонується підхід*, що передбачає виділення на основі положень розділу IV Закону України «Про критичну інфраструктуру» типових управлінських завдань суб'єктів національної системи захисту критичної інфраструктури, виходячи з яких – визначення специфічних компетентностей. Результати застосування даного підходу наведені в табл. 1.

Для освітньо-наукового рівня за спеціальністю 281 стандарт вищої освіти наразі відсутній. Отже, *заклади вищої освіти не мають жодних обмежень самостійно розробляти та затверджувати докторські програми*, спрямовані на сферу

захисту критичної інфраструктури. На наш погляд, специфікою таких програм має бути формування у випускників вузькопрофільних науково-прикладних компетентностей стратегічної, загальносистемної та інноваційної спрямованості, таких як:

- здатність обґрунтовувати пріоритети, стратегічні завдання, підходи щодо розвитку національної системи захисту критичної інфраструктури;
- здатність формувати засади державної політики в окремих секторах критичної інфраструктури на основі комплексного аналізу відповідних секторальних проблем;
- здатність аналізувати й прогнозувати розвиток безпекового середовища, загрози та ризики системних порушень функціонування критичної інфраструктури, розробляти відповідні механізми запобігання й реагування;
- здатність розробляти нові технології управління у сфері захисту критичної інфраструктури на основі наукових досягнень та кращих зарубіжних практик.

Важливим питанням є визначення кола типових посад, на яких має передбачатися працевлаштування випускників, оскільки специфіка цих посад

Таблиця 1

Спеціальні компетентності випускників магістерської програми в сфері захисту критичної інфраструктури за спеціальністю 281, визначені на основі положень Закону України «Про критичну інфраструктуру»

Типові управлінські завдання суб'єктів національної системи захисту критичної інфраструктури	Спеціальні компетентності випускників магістерської програми за спеціальністю 281
Формування та реалізація державної політики в сфері захисту критичної інфраструктури та її окремих секторах	Здатність аналізувати державну політику в сфері захисту критичної інфраструктури та її окремих секторах, розробляти рішення щодо політики та механізми їх впровадження
Створення та забезпечення функціонування системи управління в сфері захисту критичної інфраструктури (створення структурних підрозділів, взаємодія, координація)	Здатність організувати діяльність суб'єктів національної системи захисту критичної інфраструктури та забезпечувати їх взаємодію відповідно до вимог чинної нормативно-правової бази
Розробка та удосконалення нормативно-правової бази в сфері захисту критичної інфраструктури	Знання нормативно-правового забезпечення захисту критичної інфраструктури, здатність надавати експертну оцінку нормативно-правовим актам та самостійно готувати їх проекти в даній сфері
Аналіз та оцінювання в сфері захисту критичної інфраструктури (стосовно захищеності, ризиків і загроз на національному, секторальному, місцевому, об'єктовому рівні)	Здатність застосовувати сучасну методологію аналізу та оцінювання захищеності, ризиків і загроз на національному, секторальному, місцевому, об'єктовому рівні критичної інфраструктури
Планування заходів щодо захисту та забезпечення стійкості критичної інфраструктури, життєво важливих функцій та послуг	Здатність визначати потреби та планувати заходи щодо захисту та забезпечення стійкості критичної інфраструктури, життєво важливих функцій та послуг
Регулювання діяльності операторів критичної інфраструктури (визначення вимог до забезпечення захисту та стійкості критичної інфраструктури, надання операторам критичної інфраструктури рекомендацій, консультативної, експертної, методичної допомоги)	Здатність розробляти та застосовувати механізми регулювання діяльності операторів критичної інфраструктури

зумовлює зміст освітніх програм. При цьому на основі ст. 7 (згадана вище) та ст. 14 (визначає коло суб'єктів національної системи захисту критичної інфраструктури) Закону України «Про критичну інфраструктуру» можна сформулювати наступний *орієнтовний перелік органів публічної влади, інших організацій для працевлаштування випускників магістерської програми* в сфері захисту критичної інфраструктури за спеціальністю 281:

- Секретаріат Кабінету Міністрів України;
- Апарат Ради національної безпеки і оборони України;
- уповноважений орган у сфері захисту критичної інфраструктури України;
- Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України;
- центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту;
- секторальні та функціональні органи у сфері захисту критичної інфраструктури;
- інші центральні органи виконавчої влади;
- Секретаріат Центральної виборчої комісії;
- Національний банк України;
- центральний апарат і територіальні органи Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг;
- місцеві органи виконавчої влади, військово-цивільні адміністрації;
- органи місцевого самоврядування;
- оператори критичної інфраструктури.

Отже, можливими місцями працевлаштування випускників зазначеної магістерської програми є певні типові посади в установах з наведеного переліку. Для визначення сукупності цих посад слід взяти до уваги, що стандарт вищої освіти для магістерського рівня за спеціальністю 281 в загальному вигляді встановлює наступні категорії посад для працевлаштування випускників [8]:

- посади в центральних і місцевих органах державної влади;
- посади в органах місцевого самоврядування;
- керівні посади і посади фахівців на підприємствах, установах і організаціях державної і комунальної форм власності;
- посади в структурах недержавних суб'єктів громадянського суспільства та громадських організацій;

– управлінські й адміністративні посади в міжнародних організаціях та їх представництвах в Україні.

У прикладенні до сфери захисту критичної інфраструктури, напевне, працевлаштування має охоплювати перші три з наведених категорій посад. При цьому більш конкретні типи посад містяться в Класифікаторі професій ДК 003:2010 [2]. Його аналіз дозволяє виділити наступні *основні типи управлінських посад*, на забезпечення яких може бути спрямована магістерська програма в сфері захисту критичної інфраструктури за спеціальністю 281:

- всі посади в уповноваженому органі в сфері захисту критичної інфраструктури України, зокрема, 1210.1 – керівник та заступник керівника органу державної виконавчої влади, підвідомчого Кабінету Міністрів України, 1229.1 – директор департаменту, начальник управління, начальник (завідувач) підрозділу, начальник відділу (центральні органи державної влади), 2419.3 – спеціаліст державної служби;
- посади в профільних підрозділах інших органів державної влади, що належать до суб'єктів національної системи захисту критичної інфраструктури, в тому числі, 1229.1 – начальник (завідувач) підрозділу, начальник відділу (центральні органи державної влади), 1229.3 – начальник управління, начальник відділу (місцеві органи державної влади), 2419.3 – спеціаліст державної служби;
- управлінські посади на підприємствах, в установах, організаціях, що є операторами критичної інфраструктури, зокрема, 1210.1 – директор (начальник, інший керівник) підприємства, 1475.4 – менеджер (управитель) з адміністративної діяльності.

До цього переліку слід також додати посади в органах місцевого самоврядування, до яких, виходячи зі ст. 14 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [10], доцільно віднести посади керівників та спеціалістів профільних управлінь, відділів, інших структурних підрозділів виконавчих органів міських, сільських, селищних рад. Зазначимо, що класифікатор професій ДК 003:2010 не виокремлює жодних подібних посад. Крім того, можна приєднатися до думки Р.Бірса та А.Лазарі про потребу доповнення класифікатора низкою спеціальних посад, пов'язаних з управлінням у сфері захисту критичної інфраструктури [1, с. 112].

Натомість, *працевлаштування випускників відповідної докторської програми*, думається, доцільно здійснювати, насамперед, на посадах

у підрозділах наукових установ та на кафедрах закладів вищої освіти, де досліджуються/викладаються питання управління в сфері захисту критичної інфраструктури. Отже, такі випускники можуть бути працевлаштовані, наприклад, на кафедрах закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців, передусім, за спеціальностями «Національна безпека», «Цивільна безпека», «Державна безпека», «Воєнні науки» та «Публічне управління та адміністрування». Також такі випускники можуть бути працевлаштовані в наукових установах, аналітичних центрах тощо.

Варто приділити спеціальну увагу створенню мотивації для закладів вищої освіти запроваджувати освітні програми в сфері захисту критичної інфраструктури за спеціальністю 281, для чого доцільно запровадити механізм державного замовлення на відповідне професійне навчання. З цього приводу слід відзначити досить розвинену законодавчу та організаційно-інституційну базу для забезпечення належної підготовки посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави.

Так, ст. 8 Закону України «Про державну службу» визначає обов'язок державного службовця постійно підвищувати рівень своєї професійної компетентності [4]. Кабінетом Міністрів України затверджено Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, що надає зазначеним посадовим особам можливість, серед іншого, здобуття вищої освіти за освітньо-професійними програмами підготовки магістрів за спеціальністю 281 [7]. Дана можливість реалізується через механізм державного замовлення, згідно з яким фінансування підготовки здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, а розпорядником відповідних коштів виступає Національне агентство України з питань державної служби як державний замовник. До функцій агентства належать, зокрема, організація та координація підготовки здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем магістра за спеціальністю 281, здійснення конкурсного відбору виконавців державного замовлення на таку підготовку [6].

Отже, заклади вищої освіти мають змогу отримувати бюджетне фінансування на підготовку магістрів з числа державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування за вечірньою, заочною, дистанційною формами навчання на конкурсних засадах. Національне агентство

України з питань державної служби організувало систему конкурсного відбору освітніх закладів за спеціальною процедурою з використанням веб-порталу управління знаннями в сфері професійного навчання «Портал управління знаннями» [5].

Враховуючи зазначене, при підготовці магістрів у сфері захисту критичної інфраструктури за спеціальністю 281 пропонується запровадити аналогічний підхід, що передбачає конкурсний відбір виконавців державного замовлення з числа закладів вищої освіти, в яких діють акредитовані освітньо-професійні програми відповідного профілю. Механізм такого відбору може стати окремою складовою частиною описаного вище загального механізму державного замовлення на магістерську підготовку посадових осіб органів публічної влади. Конкурентний підхід сприятиме забезпеченню високої якості освітніх програм. Поряд з цим, можна розглянути питання про **встановлення вимоги набуття спеціальної вищої освіти** для посадових осіб, які виконують управлінські функції в сфері захисту критичної інфраструктури.

Висновки. Важливим чинником дієвості національної системи захисту критичної інфраструктури є спеціалізована вища освіта відповідних фахівців. Її запровадження та подальший розвиток запропоновано здійснювати на основі загального підходу, що передбачає виділення «базових», «доповняльних» і «суміжних» спеціальностей. На наш погляд, однією з «базових» є спеціальність 281, в межах якої доцільно організувати підготовку управлінців у сфері захисту критичної інфраструктури.

На основі аналізу можливостей щодо контингенту абітурієнтів обґрунтовано наступний підхід до запровадження освітніх програм у сфері захисту критичної інфраструктури за різними рівнями вищої освіти в межах спеціальності 281: на даний час зосередити увагу на розробленні освітньо-професійної програми для магістерського рівня; додатково в якості експерименту сформувати спеціалізовану докторську програму; аналогічна програма для бакалаврського рівня може розроблятися ініціативно окремими закладами вищої освіти «базових» спеціальностей.

Враховуючи особливості змісту затвердженого стандарту вищої освіти, показано доцільність розробки закладами вищої освіти за спеціальністю 281 авторських освітньо-професійних програм у сфері захисту критичної інфраструктури для магістерського рівня за рахунок їх варіативної частини в межах освітнього стандарту та їх затвердження рішеннями цих закладів.

На основі положень розділу IV Закону України «Про критичну інфраструктуру» виділено типові управлінські завдання суб'єктів національної системи захисту критичної інфраструктури, виходячи з яких запропоновано перелік спеціальних компетентностей випускників профільної магістерської програми за спеціальністю 281.

Відсутність стандарту вищої освіти для освітньо-наукового рівня дозволяє закладам вищої освіти без жодних обмежень самостійно розробляти та затверджувати докторські програми за спеціальністю 281, спрямовані на сферу захисту критичної інфраструктури. На наш погляд, специфікою таких програм має бути формування у випускників вузькопрофільних науково-прикладних компетентностей стратегічної, загально-системної та інноваційної спрямованості.

Сформовано орієнтовний перелік органів публічної влади, інших організацій, а також виділено основні типи управлінських посад для працевлаштування випускників магістерської програми в сфері захисту критичної інфраструк-

тури за спеціальністю 281. Працевлаштування випускників відповідної докторської програми доцільно здійснювати, насамперед, на посадах у підрозділах наукових установ та на кафедрах закладів вищої освіти.

Запропоновано запровадити механізм державного замовлення на підготовку магістрів у сфері захисту критичної інфраструктури за спеціальністю 281, передбачивши конкурсний відбір виконавців державного замовлення з числа закладів вищої освіти, в яких діють акредитовані освітньо-професійні програми відповідного профілю. Механізм такого відбору може стати окремою складовою частиною діючого загального механізму державного замовлення на магістерську підготовку посадових осіб органів публічної влади.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з формуванням детального змісту освітніх програм у сфері захисту критичної інфраструктури за спеціальністю 281 на основі викладених загальних підходів.

Список літератури:

1. Бірс Р., Лазарі А. Дослідження доцільності запровадження системи освіти і навчання з питань безпеки та стійкості критичної інфраструктури в Україні (БСКІ) : підсумковий звіт. Arlington : CRDF GLOBAL, 2024. 117 с.
2. Національний класифікатор України «Класифікатор професій» ДК 003:2010: затверджений наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики / Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text> (дата звернення: 3.08.2024).
3. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 27.07.2024).
4. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 25.07.2024).
5. Про затвердження Положення про вебпортал управління знаннями у сфері професійного навчання «Портал управління знаннями»: наказ Національного агентства України з питань державної служби від 26 листопада 2019 р. № 209-19 / Національне агентство України з питань державної служби. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1234-19#Text> (дата звернення: 3.08.2024).
6. Про затвердження Положення про Національне агентство України з питань державної служби: постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 500 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/500-2014-p#Text> (дата звернення: 29.07.2024).
7. Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: постанова Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019 р. № 106 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-p#Text> (дата звернення: 29.07.2024).
8. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» для другого (магістерського) рівня вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 4 серпня 2020 р. № 1001 / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/08/05/281publichne-upravlinnya-ta-administruvannya-magistr.pdf> (дата звернення: 1.08.2024).
9. Про критичну інфраструктуру: Закон України від 16 листопада 2021 р. № 1882-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text> (дата звернення: 21.07.2024).
10. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 р. № 2493-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text> (дата звернення: 25.07.2024).

Sukhodolia O.M., Kravchenko S.O. GENERAL APPROACHES TO DEVELOPMENT OF EDUCATION PROGRAMS IN SPHERE OF CRITICAL INFRASTRUCTURE PROTECTION FOR SPECIALTY “PUBLIC GOVERNANCE AND ADMINISTRATION”

Abstract. In this article the general approaches to development of education programs in the sphere of critical infrastructure protection for the specialty 281 «Public governance and administration» (next – specialty 281) are substantiated. Based on analysis of opportunities on entrant enrolment the approach to introduction mentioned education programs at different levels of higher education is proposed consisting in: concentration of attention on development of education-professional program for master level; formation specialized PhD program in addition as an experiment; introduction of similar program for bachelor level could be optional for some «basic» higher education organizations.

Taking into account content features of approved higher education standard the expediency is shown to develop by higher education organizations author's education-professional programs at master level in the sphere of critical infrastructure protection for the specialty 281 at the expense of variable part of such programs within educational standard, and to approve programs by decisions of mentioned organizations.

Based on chapter IV provisions of the law of Ukraine «On critical infrastructure» typical managerial tasks of subjects of the national system for critical infrastructure protection are identified. Proceeding from these tasks the list of special competencies of graduates of profile master's program for the specialty 281 is proposed.

Absence of higher education standard at educational-scientific level allows higher education organizations to develop and approve independently PhD programs targeted to the sphere of critical infrastructure protection for the specialty 281 without any limitations. In our opinion, specificity of such programs has to be in providing graduates with narrow-profile scientific-applied competencies of strategic, general-system, and innovative orientation.

The approximate list of public authority bodies, other organizations, and main types of managerial positions are identified for graduate employment of master's program in the sphere of critical infrastructure protection at the specialty 281. Graduate employment of appropriate PhD program is expedient to make, firstly, at positions in profile departments of scientific organizations and higher education organizations.

The mechanism of state contracting for master's training in the sphere of critical infrastructure protection at the specialty 281 is proposed to introduce. This mechanism has to ensure competitive selection of providers from among higher education organizations having accredited education-professional programs with appropriate profile.

Key words: *critical infrastructure protection, education programs, public governance and administration, competencies, learning results, graduate employment, state contracting.*